

Osallisuutta yhteisöllisellä vertaistoiminnalla

Ikääntyneidenpäihde- ja mielenterveystyön verkoston yhteistyöseminaari
23.4.2015

Mona Särkelä-Kukko
Marjo Karila
14.4.2015

Setlementtiliitto
SENIORI- JA VANHUSTYÖ
Yhdessä mukana

Arvokas ikääntyminen

- Ikääntyneet ovat mukana toimijoina ja asiantuntijoina heitä koskevissa asioissa ja päätöksenteossa
- Arvokas ikääntyminen on omaehtoista osallisuutta esteettömässä ympäristössä
- Ikääntyneiden läsnäolo, kokemus ja osaaminen ovat tärkeitä voimavarojamme
- Älä arvaile – kysy ikääntyneeltä!

Yhteisöllinen vertaistoiminta

- Osallistujia yhdistää samankaltainen elämäntilanne tai elämäkokemukset
- Rakentuu paikkakunnilta nousevien toiveiden ja tarpeiden pohjalta
- Ikääntyneiden omaa toimintaa
- Yhteisöllisyys ja voimavarat vertaistoiminnan ytimenä

Yhdessä mukana -projekti 2013–2016

- Kehittää setlementtityöhön yhteisöllisen vertaistoiminnan koulutus- ja toimintarakenteen
- Tukee ikääntyneiden omaehtoisen kansalaistoiminnan kehittämistä vertaistoiminnan keinoin
- Tukee ikääntyneiden osallisuutta, yhteisöjen syntymistä, sosiaalista esteettömyyttä ja kehittää yhteisöllisiä työmenetelmiä

Eloisa hahmot

Eloisa ikä -ohjelma/ Milla Bisku

Vuonna 2015:

- Paikalliset vertaistoiminnan koulutukset
- Yhteisöllisen vertaistoiminnan toimintamuodot
- Valtakunnallinen seminaaripäivä
- Valokuvat voimavaroina – menetelmä
- Osallisuuden esteet ja ratkaisut –selvitys
- Koti mahdollisuutena –opas
- Hakevan toiminnan menetelmät Hki, Hml & Rovaniemi
- Juurruttamiskonseptit
- Vertaistoiminnan tuki- ja ohjausmalli

Valtakunnallinen projekti

Osaprojektit Helsingissä, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Parkanossa, Savonlinnassa ja Rovaniemellä.

Lisätietoja:

Mona Särkelä-Kukko
projektijohtaja
Suomen Setlementtiliitto
p. 050 341 3258

mona.sarkela-kukko@setlementti.fi
www.yhdessamukana.fi

Pohdittavaksi alkuun:

Pohdi hetki parin kanssa/pienessä ryhmässä:

1. Mitä osallisuus on?
2. Miten ymmärrän osallisuuden käsitteen?
3. Miksi osallisuuden kokemus on yksilölle tärkeää?

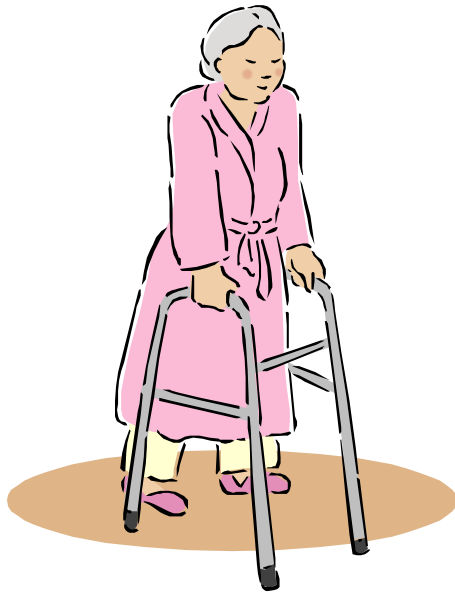
Mitä on osallisuus?

- Osallisuus on käsitteenä moniulotteinen ja vaikeasti rajattava
- Kuvaa yksilön kiinnittymistä yhteisöön ja yhteiskuntaan
- Merkitsee **omakohtaisesta sitoutumisesta** nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuun ottamista seurauksista
- Linkittyy mm. yhteisöllisyyteen, toimijuuteen, sosiaaliseen pääomaan, luottamukseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen
- Osallisuuden kokemukset ovat kytköksissä ihmisen henkilökohtaiseen elämismaailmaan, identiteettiin ja sosiaalisiin verkostoihin.
 - Ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa esimerkiksi työn ja harrastusten, osallistumis- ja vaikuttamistoiminnan kautta
- Osallisuus on pieniä arjen asioita: kuulluksi ja huomioiduksi tulemista, omaan elämään linkittyviin asioihin vaikuttamista ja omista asioista päättämistä, keskusteluja ja tapaamisia.
- Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima
 - Osattomuus pahimmillaan laaja-alaista elinolojen, elämäntapojen ja elämisen laadun puutteiden esiintymistä

Osallisuus:

- Kun puhutaan osallisuudesta, puhutaan esimerkiksi:
 - Osallisuuden kokemuksista
 - Osallistumisesta
 - Vaikuttamisesta
 - Aktiivisesta kansalaisuudesta
 - Toimijuudesta
 - Sosiaalisista verkostoista
 - Sosiaalisesta pääomasta
 - Luottamuksesta
 - Yhteisöllisyydestä
 - Toimintamahdollisuuksista
 - Inklusiosta
 - Voimaannuttamisesta ja valtaistumisesta (empowerment), voimavarojen mobilisoinnista (egenkraftsmobilisering).
 - Osallistamisesta
 - Kääntöpuolena osattomuus, osallistumattomuus, vaikuttamismahdollisuuksien puute ja eksklusio

Osallisuuden kokemus ja asenteet

- Minkälainen on asennoitumisesi edellä oleviin kuviin?
- Miten asenteesi saattaa heijastua positiivisesti tai negatiivisesti kuvassa olevan osallisuuden kokemukseen?

Vertaistoiminta

- Vertaistoiminta on vapaaehtoistoiminnan muoto, jossa osallistujia yhdistää samankaltainen elämäntilanne, elämänvaihe tai elämäkokemukset
 - Elinympäristö ja paikallisuuden kokemukset vertaisuuden rakentajina
- Vertaistoimintaan osallistutaan, koska osanottajat tuntevat tulevansa kuulluiksi ja hyväksytyiksi
- Yhteisöllisen vertaistoiminnan sisällöt ja menetelmät muotoutuvat ikääntyneiden toiveiden ja tarpeiden mukaan
- Tärkeintä ovat aidot kohtaamiset ikäihmisten kesken
 - Erilaisten ja eritasoisten kohtaamisten kautta syntyy vertaisuutta
 - Aitoa kansalaistoimintaa ja tarve vaikuttaa oman elämänsä erityiskysymyksiin sekä lähiyhteisöjen ja yhteiskunnan asioihin

”On mukavaa kuulua johonkin ja tietää, että minusta välitetään. Se tuo elämään iloa. Ennen olin yksinäinen enkä oikein uskaltanut liikkua itsekseni. Nyt lähdemme porukalla

Yhteisöllinen vertaistoiminta

- Yhteisöllisyys perustuu luottamukseen, joka luo turvallisuutta
- Ikääntyneiden turvallisuuden kokemuksen vahvistamisessa korostuvat vertaistoinnin ja ikääntyneen elinympäristössä toimivien paikallisyhteisöjen merkitys
- Eri puolilla Suomea sijaitsevat setlementtikeskukset ovat yhteisöllisiä kansalaistoinnin paikkoja
 - ikääntyneet ja eri-ikäiset voivat tavata toisiaan, lukea lehtiä tai osallistua muuten toimintaan
- Keskeistä on tila, jossa voi kohdata ja jonne jokainen on tervetullut
- Yhteisöllisen vertaistoinnin lähtökohtia ovat yhteisöllisyys, kokemus vertaisuudesta ja sosiaalinen esteettömyys
- Yhteisöllinen vertaistoiminta on synnyttänyt tähän mennessä yhteensä 27 erilaista toimintamuotoa

Yhteisöllinen vertaistoiminta

- Yhteisöllisen vertaistoiminnan voi tällä hetkellä jakaa kategorisesti kuuteen erilaiseen toimintakokonaisuuteen:
 1. Luoviin menetelmiin
 2. Hakevaan toimintaan
 3. Kohderyhmätoimintaan
 4. Yhteiskunnalliseen toimintaan ja muisteluun
 5. Liikunnallisiin toimintoihin
 6. Iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä tapahtuvaan toimintaan
- Vertaisparitoiminta
 - Kimppakyydit haja-asutusalueilla

Yhteisötoimintaa Parkanossa

Kylien toimintapäivät

- Kehittyi yhteistyötapaamisen tuloksena
- Kyläläiset alusta asti mukana suunnittelemassa
- Kylien toimintapäivien päävastuu kyläläisillä sekä ohjelma sisällöt pohjautuivat kyliltä löytyvään osaamiseen ajatuksella **”ota naapurin mummo ja vaarikin mukaan”**
- Kyläkierrosretki
- Kylien toimintapäivät neljällä Parkanon kylällä
- Pääjuhla Parkanon kaupungintalolla

- Yhteisöllisyys ulottuu laajemmin Parkanon alueelle
- Tuettiin omiin voimavaroihin ja osaamiseen luottamista
- Mahdollistui kimppekyydillä osallistuminen

”Herätti muistoja, kiinnostusta ja ideoita siitä, mitä toimintaa kylillä voisi järjestää ja mihin osallistua”
”Vaikka jokaisen kylän tapahtuma oli erilainen ja ihana, parasta kaikissa oli tavata sekä tutustua uusiin ihmisiin”
” Suuren sukujuhlan tunnelmaa”

Vertaispari toiminta

- Kehittyäkseen tarvitsee yhteisöllistä vertaistoimintaa ja toiminnan kautta saatuja aitoja kohtaamisia
- Mahdollistaa laajemman ja aktiivisemman palveluiden/harrastusten piiriin pääsemisen ”Kimppakyydit”
- Tukee yksilötasolla toimijuutta ja toimintaa osallistumista
- Estää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä
- Mahdollistaa sosiaalisia verkostoja sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta
- Tukee arjessa pärjäämistä ja toteutumista mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämään

”On mukavaa kuulua johonkin ja tietää, että minusta välitetään. Se tuo elämään iloa. Ennen olin yksinäinen enkä oikein uskaltanut liikkua itsekseni. Nyt lähdemme porukalla.”

Tavoite

- Tarkoituksena on, että yhteisöllisestä vertaistoiminnasta muodostuu paikkakunnille luonnollista omaehtoista ja itsestään syntyvää **yhteisötoimintaa**
- Toiveena on, että osa yhteisöllisestä vertaistoiminnasta jäisi elämään osaksi paikallisyhteisön toiminnan arkea
 - Parkanossa kimppekyyti-perinnettä haja-asutusalueella on saatu vahvistettua ja kylätoiminta on virkistynyt
 - Rovaniemellä ylisukupolvinen toiminta on vahvistunut
 - Savonlinnassa yhteiset kohtaamiset kulttuuritaustasta ja toimintakyvystä riippumatta ovat vahvistuneet

”Arjessa vertaistoiminnan ei tarvitse olla mitään suurta ja ihmeellistä ollakseen tärkeää. Pieni ja kauniskin voi olla maailman tärkein asia juuri sille ikääntyneelle ihmiselle, joka tarvitsee vertaista vierelleen”.

Osallisuuden jäljillä artikkelikokoelma <http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuuden-i%C3%A4ljiill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

Kiitos!

Setlementtiliitto
SENIORI- JA VANHUSTYÖ
Yhdessä mukana